

HET VRIJWILLIGERSBELEID VAN STADSARCHIEF LEUVEN - ITINERA NOVA

Vrijwilligerswerk is levensbelangrijk voor de erfgoedsector. Zowel grote erfgoedinstellingen als kleinere organisaties werken vaak met vrijwilligers. Voor het dossier 'Werken met vrijwilligers' op de Erfgoedwijzer heeft FARO een aantal erfgoedmedewerkers geïnterviewd over hun vrijwilligerswerking.

In deze fiche ontdekt u het vrijwilligersbeleid van Stadsarchief Leuven, meer bepaald van het project 'Itinera Nova'. Hiervoor interviewden we Hadewijch Masure, vrijwilligerscoördinator.

Even voorstellen: Itinera Nova

Vrijwilligers in het Stadsarchief, met Hadewijch Masure achteraan op de foto.
© Jan Crab, Stadsarchief Leuven

Via het project Itinera Nova digitaliseert en ontsluit het Stadsarchief Leuven sinds 2009 zijn omvangrijkste archiefbestand: de 1.128 registers van de Leuvense schepenbank (1362-1795). Zowel de digitalisering als de transcriptie gebeuren door een gemeenschap van ruim vijftig actieve en enthousiaste vrijwilligers.

Hoe gaat het project concreet te werk? De beelden van de akten staan op www.itineranova.be. Daar kunnen vrijwilligers kiezen aan welke akten ze willen werken. Met een online transcriptietool maken ze vervolgens hun transcriptie. Als ze klaar zijn, sturen ze die digitaal en ter controle door naar de correctoren. Dit zijn ervaren vrijwilligers die helemaal vertrouwd zijn met het oude schrift. Het resultaat? De transcripties verschijnen op de website en zijn full tekst doorzoekbaar voor het publiek.

Hoewel de meeste vrijwilligers van thuis uit werken, komen ze vaak samen in het archief om ideeën uit te wisselen en elkaars vragen te beantwoorden. Een aantal vrijwilligers komt ook geregeld naar het Stadsarchief om daar de registers in te scannen en te transcriberen.

Naast deze vrijwilligersploeg van Itinera Nova, werken in het Stadsarchief nog een tiental vaste vrijwilligers aan andere projecten, zoals het opschonen van archief, een toponiemendatabank, het registreren van oude foto's ...

Hoe verloopt het onthaal van en de zoektocht naar vrijwilligers?

Hadewijch: “Meestal contacteren kandidaat-vrijwilligers ons via e-mail of telefoon. Ik nodig ze dan uit voor een kennismakingsgesprek waarin gepeild wordt naar hun motivatie, interesses, expertise en wat ze precies zoeken in vrijwilligerswerk. Op basis van dit gesprek bepalen we welk project en welke taak het beste aansluit bij de interesses van de nieuwe vrijwilliger. Ik nodig kandidaten meestal uit op een moment dat andere vrijwilligers in het Stadsarchief aan de slag zijn. Zo kunnen de kandidaten meteen zien wat het vrijwilligerswerk concreet inhoudt.”

“Een groot deel van de vrijwilligers transcribeert laatmiddeleeuwse en vroegmoderne teksten, wat betekent dat ze oud schrift onder de knie moeten krijgen. Nieuwe vrijwilligers krijgen daarom een cursus, die meestal deels door een ervaren vrijwilliger wordt gegeven. Na deze cursus zitten we nog enkele keren met de nieuwe vrijwilliger aan de computer om samen de teksten te transcriberen. Zo kunnen we inschatten of de vrijwilliger zich zeker genoeg voelt om op eigen houtje te transcriberen. Zowel de corrector als ikzelf blijven daarna uiteraard nog steeds beschikbaar voor vragen. Het blijft ook mogelijk om wekelijks aan te sluiten bij het groepje vrijwilligers dat fysiek naar het archief komt, om samen te transcriberen.”

“De begeleiding van nieuwe vrijwilligers is dus intensief, zowel voor mij als voor de correctoren die de teksten nalezen. Omdat deze begeleiding zo intensief is, gaan we op dit moment ook niet actief op zoek naar veel nieuwe vrijwilligers. Een grote toestroom zouden we organisatorisch niet kunnen opvangen. Momenteel hebben we een natuurlijke aanstroom van enkele nieuwe vrijwilligers per jaar en dat kunnen we goed opvangen met de huidige begeleiding. Nieuwe vrijwilligers die de weg tot bij ons vinden zijn dus steeds welkom.”

“Ook voor de vrijwilligers is de opstart best intensief. Het duurt even voor ze zelf teksten kunnen transcriberen. Onvermijdelijk haken sommige mensen na een tijdje af. We zien dit vooral bij jongeren of mensen met een job, die het werk boeiend vinden maar niet altijd de tijd blijven vinden. We weten dat een deel starters afhaakt. Toch blijven we graag investeren in de begeleiding van nieuwe vrijwilligers.”

“De meeste van onze vrijwilligers zijn bijgevolg met pensioen of hebben een tijdlang geen andere job. We hebben wel een trouwe groep vrijwilligers: wie er de tijd voor kan vinden, blijft zich jarenlang engageren.”

Wat kenmerkt de vrijwilligerswerking van Itinera Nova?

Hadewijch: “Inspraak is cruciaal: onze vrijwilligers zijn actief betrokken bij het volledige project. Dat wordt van a tot z gedragen door vrijwilligers. Zo hebben we een aantal vaste inspraakmomenten. Een drietal keer per jaar is er een bijeenkomst met de hele groep. Ik licht dan de voortgang van het project toe, leg vragen voor en vraag feedback. Vrijwilligers kunnen hun bezorgdheden of wensen bekendmaken.”

“Naast dit formele moment, komen we regelmatig samen in kleine groepjes van vrijwilligers die gelijkaardige taken op zich nemen. Dit zijn bijvoorbeeld de correctoren of het technische team. Ook daar bespreken we de voortgang van het project en bekijken we waar nog verbetering mogelijk is.”

“Daarnaast maken we werk van een inspraakcultuur. Als we bijvoorbeeld de instellingen van onze scanapparatuur willen veranderen, dan vragen we feedback aan de vrijwilligers. Enkele jaren geleden hebben we een subsidieaanvraag ingediend. Die aanvraag hebben we ook opgemaakt samen met de vrijwilligers.”

“Tegelijk is het belangrijk om als organisatie het algemene kader van je vrijwilligersbeleid goed te bewaken. Vorig jaar heeft het Stadsarchief een aantal procedures binnen zijn vrijwilligersbeleid herbekeken. We hadden gemerkt dat enkele afspraken waren verwaterd en er onduidelijkheden waren ontstaan, bijvoorbeeld over de manier waarop vrijwilligers zich aanmeldden als ze het Stadsarchief bezochten. Dit kader hebben we vooral vanuit het archiefteam aangescherpt. Al hebben we ook in dit proces de vrijwilligers bevroegd en waar mogelijk rekening gehouden met hun input.”

Hoe houden jullie je vrijwilligers gemotiveerd?

Hadewijch: “Vele vrijwilligers werken voor ons project omwille van de inhoud. Ze zijn geïnteresseerd in geschiedenis of oude documenten. We spelen in op deze motivatie door geregeld bijscholing te organiseren. We organiseren sessies waarbij we samen met de vrijwilligers de aktes analyseren, geven verdiepende cursussen over bijvoorbeeld paleografie of Latijn, organiseren lezingen rond een bepaald thema dat aanleunt bij de schepenregisters ... Zo prikkelen we de vrijwilligers inhoudelijk. Zulke cursussen worden soms ook gegeven door ervaren vrijwilligers zelf. Ervaren vrijwilligers begeleiden starters en gedetineerden, die ook actief zijn in het project (*zie verder, nvdr*). Ze worden zo op hun expertise aangesproken, wat een vorm van erkenning is.”

“Onze vrijwilligersploeg hecht heel veel belang aan het sociale aspect. Jaarlijks organiseren we een uitstap en een lunch. Ook de vaste bijeenkomsten proberen we gezellig te maken door een babbel, koffie en koekjes.”

“En natuurlijk is het belangrijk om steeds je waardering te tonen. We sturen regelmatig een kaartje ter bedanking, voor een verjaardag of een andere persoonlijke gebeurtenis. Ik probeer ook steeds een praatje te maken met de mensen die in het Stadsarchief komen registreren of digitaliseren, om te luisteren naar hun verhaal en naar wat hun bezigheid houdt.”

“We werken niet met een onkostenvergoeding en volgen daarin het algemene beleid van de Stad Leuven. In het verleden hebben we wel eens de vraag gekregen om specifieke onkosten – bv. parkeerkosten – terug te betalen, maar daar zijn we niet op ingegaan. Want waar trek je dan de lijn? Bovendien ontstaat er zo mogelijk wrevel over vragen waar we wel of niet op ingaan.”

Voeren jullie feedback- of evaluatiegesprekken?

Hadewijch: “Gesprekken voeren we niet standaard; informeel polsen we wel regelmatig hoe het werk verloopt. We doen dit vooral bij de starters en bij de correctoren, die een goed zicht hebben op wat er wordt ingezonden.”

“Bij onenigheden of spanningen tussen vrijwilligers is het natuurlijk nodig om het gesprek aan te gaan. Toch zal ik niet meteen de tem ‘feedback-’ of ‘evaluatiegesprek’ in de mond nemen, want dan wordt het gesprek meteen erg beladen. Ik zal eerder in de marge van een andere ontmoeting de vrijwilligers even apart nemen en aanspreken.”

“Uitzonderlijk blijkt het toch nodig een wat formeler gesprek aan te gaan om een moeilijk punt te bespreken. Omgaan met spanningen en conflicten op de werkvloer is altijd moeilijk, maar met vrijwilligers is het nog delicateser, omdat mensen hun vrije tijd in dit werk steken. Gelukkig is dit slechts heel uitzonderlijk nodig.”

Wat doen jullie als een vrijwilliger vertrekt?

Hadewijch: “We sturen altijd een kaartje, een bedanking of een kleine attentie vanuit het team. Als de vrijwilliger nog een vergadering bijwoont, dan organiseren we ook steeds een klein afscheidsmoment.”

Waar loop je tegenaan of wat vind je nog altijd moeilijk?

Hadewijch: “Sinds 2017 hebben we onze vrijwilligerswerking uitgebreid naar de gedetineerden in Leuven Centraal. Op deze manier wilden we hen een zinvolle tijdsbesteding aanbieden, weg van de dagelijkse sleur van de gevangenis, en hen iets bijleren. Deze vrijwilligerswerking vraagt behoorlijk wat tijdsinvestering, maar de menselijke return is groot. Voor het Stadsarchief is het bijgevolg een manier om onze maatschappelijke relevantie te vergroten.”

“We hebben echter gemerkt dat een samenwerking met het gevangeniswezen niet eenvoudig is. Het digitaal transcriberen en doorsturen van de transcripties blijkt moeilijker dan gehoopt in een omgeving waarin alles dat binnen- en buitengaat streng gecontroleerd moet worden en personeel al overbevraagd is. Dat is natuurlijk ook frustrerend voor de gedetineerden. Zeker als je naar specifieke doelgroepen wil werken in een moeilijke organisatorische context, is het belangrijk dat het kader helemaal juist is en de afspraken met je partners waterdicht zijn.”

Is er een advies of gouden tip die je zou willen meegeven?

Hadewijch: “Voel aan wat mensen drijft. Bijvoorbeeld: je kunt wel veronderstellen dat mensen vooral sociale contacten zoeken in hun vrijwilligerswerk, maar misschien willen ze in de praktijk vooral bijleren. Als je goed weet wat mensen zoeken in het vrijwilligerswerk, dan kan je ook een taak aanbieden die het beste bij deze persoon past. Betrek deze persoon vervolgens actief bij het hele project, zodat dit gedragen wordt van onderuit. Toon waardering voor ieders inzet en expertise. Dat is de mooiste garantie op een geslaagde samenwerking.”

Meer weten over Itinera Nova? Surf naar <https://www.itineranova.be>

EEN BIJDRAGE VAN
Gregory Vercauteren

UPDATE
september 2022

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER
Olga Van Oost, FARO. Vlaams
steunpunt voor cultureel erfgoed vzw,
Priemstraat 51, 1000 Brussel

ERFGOEDWIJZER

Deze bijdrage is een onderdeel van FARO's Erfgoedwijzer, een online platform boordevol praktijkkennis, kunde en inzichten over cultureel erfgoed. Tal van handige modules, praktische tools en tips bieden u informatie en inspiratie bij uw dagelijkse cultureel-erfgoedpraktijk.

Meer info: www.erfgoedwijzer.be

Dit werk is gelicenseerd onder een Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GeenAfgeleideWerken 3.0 Unported licentie. Bezoek <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0> om een kopie te zien van de licentie.